

in sicer vsak dan toliko časa, da se lišaji poizgube. Ker so lišaji nalezlivi, zato tako bolno goved posebe denite.

Vprašanje 85. Kje bi dobil dobro izdelan plug za močno preraščeno zemljo? (B. K. v K.)

Odgovor: Priporočamo Vam kupite plug z železno desko, kakeršne ponarejajo sedaj naši kovači po Cugmajerjevem plugu. Ako na Gorenjskem kje ne dobite kavača, ki Vam zna narediti tak plug, priskrbi Vam ga gotovo trgovec z železnino A. Druškovič v Ljubljani.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

162.

Nemška naselbina Hochkirch. Lov na klokane.

Naselbina Hochkirch je v grofiji portlandskej. Tako so jo nazvali Nemci tu živeči, izselniki s pruske Šlezke in Poznanjske. Ustanovljena je bila pred malo leti, in to po prizadevanju pastorja Schermanna, Hanoveranca. Poslali so ga v Avstralijo na misijon. Tu se je kmalu prikupil vladi anglejskej, in ko je na to krajino tukajšnjo na dražbi prodajala, kupil jo je sam, ker ga je še urad podpiral. Koj se je tu stalno naselil. Od slej so jeli Nemci le sem vreti. Pastor jim je odprodajal po kosovih zemljo, manj imovitim jo je dal tudi na doživotno uživanje, za kar mu vsakega leta nekaj plačajo. Tudi pastor sam vladi še nekaj malega plačuje vsakega leta. Na ta način je nastala tu nemška naselbina.

Stopil sem koj v prvo hišo, v kateri je stanoval nek Šlezan, ključaničar. Sedel je z obiteljo svojo za mizo pri jedi. Ko me je zagledal, dal je koj vse pospraviti z mize, menda zato, da bi ga ne poprosil ostankov. Rad bi ga bil nekaj vprašal, a ko sem sprevidel, da imam opraviti s surovimi ljudmi, obrnil sem se in zaprl duri za seboj. Od njega sem stopal proti neznatnej hišici, prav za prav lesenej baraki, v kateri je stanoval mizar Denert. Kakor drugi naselniki, tako je tudi on prejel od pastorja kos zemlje na doživotni užitek. Tudi tu so večerjali, im mizar me je koj povabil naj prisedem. V pogovoru sem izvedel, da o tem času ni možno niti s konjem priti v Portland, zlasti ker so vsi potje pod vodo. Mizar mi je svetoval, naj ostanem v naselbini, dokler nastopi lepše vreme. Tudi mi je omenil, da me hoče priporočiti pastorju, ki me gotovo preskrbi s kakim delom. Bil sem mu jako hvaležen na vsem tem.

Ker je bila mizarjeva hiša tako mala, da je v njej komaj njegova obitelj imela prostora, peljala me je žena k svojim starišem, ki so imeli blizo mnogo prostranejše pohištvo. Bila je to jako poštena hiša Hachova, tam

nekje od Darmstadta; v njenej družbi sem prebil mnogo veselih ur.

Koj zjutraj sem dobil dela. Opazil sem, da ima Denert zelo nepriličen dimnik v svojej baraki. Ponudil sem se, da mu postavim nov dimnik. Gradiva je bilo dovolj. V dveh dneh sem postavil dimnik, ki mu ni bilo enakega v okolici. S tem sem mizarju močno ustregel. Prišla je nedelja. Zgodaj so se odpravljali v cerkev, in stara Hachovka je tudi mene podrezala, da bi šel z njimi molit. Koj sem bil gotov. Prinesla mi je staro pesmarico, natisnjeno v osemnajstem stoletju v Vratislavi. Ko sem jo s potoma pregledaval, zapazil sem, da so to pesni „čeških in moravskih bratov.“

Prišli smo v cerkev, leseno kaj pak. Ob delavnikih je tu šola, ob nedeljah hram božji. Ker je bil Hach načelnik tukajšnje šole, in je sploh imel veliko veljavo v naselbini, sedli smo v prvo klop. Kmalu je prišel pastor. Najpreje so odpeli več pobožnih pesem, potem je bila pridiga.

Po skočanej službi božje so se ustopili naselniki pred cerkvijo v male gruče in začeli se pogovarjati o svojih zadevah. Pastor je šel od gruče do gruče, in vsakemu je kaj povedal. Ko je prišel do nas, predstavil me je Hach. Pastor se je začel z menoj pogovarjati. Ko je slišal, da sem prišel naravnost z Amerike, in hočem nekaj dni tu ostati, pozdravil me je dosta uljudno in povabil na obed. Župni dvorec je stal dosta blizu cerkve na vrtu. V veži nas je uže pričakovala pastorka, uljudna mlada gospa s kopo dece.

Preden smo sedli za mizo, odmolil je pastor dolgo molitev. Potem so nam prinesli beefsteakov s krompirjem, pa čaja. Pastor je bil skušen mož, in dogodki ameriški so ga jako zanimali. Moral sem mu razložiti vso mehiško vojsko, v kateri sem služil. Ko pa je prišla beseda na vero in je pastor izvedel, da sem katolik, bilo je koj po najinem prijateljstvu. Od slej ni se več brigal zame.

Pastor je tako rekoč neomenjen gospodar cele naselbine. Tu se držé načela, da v zvezo naselnikov ne more sprejet biti nobeden, ki ni lutrovec, ali se vsaj zaveže, da bode. Spoznavalcev druge vere ne trpé. Pastor gleda, da naselniki natančno spolnujejo svoje dolžnosti. Nedelje strogo posvečujejo. Godbe, plesa in petja kratko in malo ne trpi, tudi na ženitovanju ne.

V Hochkirchu sem se kmalu udomačil. Gledal pa sem, da pred kot pred dobim primerne delo za ta čas, dokler tu ostanem. Da bi se obrnil na pastorja za delo, na to nisem več mislil. S prvega sem pomagal Hachovim in Denertovim pri gospodarstvu in rokodelstvu, pozneje sem se oprijel dela na cesti, ki jo je guvernement začel ta čas delati. Raslo je na prostoru, koder so cesto odmerili, mnogo gumovcev (evkaliptov), ki jih je ukazal guvernement posekati. Poprijel sem se tega dela, in ko sem bil povalil mnogo debel, začel sem oglje žgati, s katerim sem mogel storiti, kar sem hotel.

Drugekrat sem hodil na lov. V teh krajih je mnogo kengurjev ali klokanov različne barve in velikosti. Eni

so komaj tako visoki, kakor naši zajci, eni so visoki kakor naše koze in srne, in najvišji imajo po 6 do 7 črevljev, kedar se na zadnji nogi postavijo. Ti poslednji so nevarni, kedar so gonjeni in ranjeni.

Bil sem očividec nenavadnega lova. Nek mladenič je šel na lov s psom, ki je bil na klokane dobro izvežban. Priskače jima nasproti velik klokan. Pes se spusti proti njemu, in ko ga dohiti, začne se trgati ž njim. En sam pes ne opravi dosta s to zverino, kajti brani se tako obupno, da včasih psu, čreva potegne iz trebuha. Opazivši mladenič kruto rovanje, in boječ se, da mu kenguruj psa ne raztrga, hiti na konju pomagat, Ko mladenič tje prileti, skoči kenguruj ročno vanj in se ga tako oklene, da ni mogel z roko seči v žep po nož. Potem leti ž njim naravnost proti globokej jami, ki je bila polna vode. Pred kot ne, bi ga bil vanjo otresl, da ni bilo blizo psa. Ko je le-ta opazil, v kakej nevarnosti mu je gospodar, pognal se je za kengurujem in se s tako silo vanj zakadil, da je v strahu pustil mladeniča in pobegnil.

Meso kengurujevo je dosta okusno. Naselniki pa imajo dovolj govedine, toraj redko kedaj jedó to meso. Stara Hachovka se je vselaj na vso moč branila, preden nam je dala ponev, da smo meso klokanovo razsekali in ocvrli. Avstralijskim domačinom pa gré posebno v slast.

Zanimivo je, kako lové kenguruja domačini. Kakor hitro ga spazijo, razstopijo se v široko kolo, in tako mu ne dajo uiti. Nekaterniki v kolu, oroženi s kiji, stopijo v prostor in klokana preganjajo z mesta na mesto, ostali pa bistro pazijo, da jim ne uteče iz kola. V katerokoli stran se zažene klokan, naleti na lovce, ki ga nazaj zavrnejo. Kadar ga z tako gonjo utrudijo, stopijo gonjitelji nazaj v kolo, in sedaj začno ostali drug za drugim metati bumerange v klokana, in to z vso močjo. To orožje pa znajo tako spretno metati, da nikdar ne pogreše cilja. Kmalu se klokan zvrne po tleh, in divjaki imajo za čas dovolj mesa. Prav tako pobijajo z bumerangi tudi ptiče. Ne brigajo se dosta za orožje na ogenj, ki jim je vlada ostro prepoveda prodajati.

Na lovu sem prebil po cele dni. Na to je nastopilo lepše vreme, in začel sem gledati, kedaj odrinem. Sešel sem si mal šator z debele robe, kupil lopato, sekuro in piko, in tako do dobrega previden z orodjem, čakal sem ugodnega dne. Voda se je odtekla in potje so se osušili. Pred odhodom sem hotel prodati oglje, ali ker so bili vsi kovači založeni ž njim, podaril sem je svojemu gostitelju Denertu, ki me je zato spremil dvajset angleških milj daleč.

163.

V zlatih rudnikih portlandskih. V Kalkuti.

Prišel sem na vznožje visokih gora. Obložen s težkim rancem sem začel lezti proti vrhu. Tolažil sem se, da se kmalu povrnem z zlatom obložen. Žal, da ni bilo tako. Zlato ne leži ob potu. Za večera sem postavil

šator v lesu in zakuril. Jasni nebes je bil razpet nad menoj. Na okoli so cvele akacije, in njihovo veliko belo cvetje je napajalo vzduh z omamljivo vonjavo. Vrh Williama, dobro uro oddaljenega, začel se je v meglo zavijati. Kedaj pa kedaj je švignil blisk po njegovih kotlinah, in kedaj pa kedaj je votlo zagrmelo. Kmalu se je pojavilo pravo bujno življenje avstralijskega pralesa. Trope veveric in oposumov ali podgan vrečaric so začele veseli svoj ples, in množine kadadujev in divjih konj so poletavale z veje na vejo, vriščale pa tako, da je vse šlo skozi ušesa. Razni nočni ptiči so se oglašali, in kedaj pa kedaj je zavijal vmes tudi divji pes (dingo). Oposumi so priskakali prav k mojemu šatoru, gotovo jim je zadišal hruh in suho meso. Na spanje ni bilo misliti, komaj da sem malo zadremal, pa me je zbudilo novo vriščanje. Premetaval sem se sedaj na to sedaj na uno stran, in tako sem prebil vso drago noč.

Za rana se odpravim naprej. Korakal sem jako počasi, ker sem moral breme nositi, in po vrhu je bilo treba iti vedno gori in doli. Popoludne sem pripotoval k Mount-Araratu, in koj sem se mu spustil na vrhunec. Ko sem se oziral okrog sebe, zagledal sem na drugej strani celo vrsto razsežnih kopanin, ki so se vlekle kot verige druga za drugo. Prišel sem do zlatih rudnikov portlandskih. Tu in tam so vihrale pisane zastave, kazno, da tu stanujejo ljudje raznih narodnostij. V lepej vrsti stojé mali in veliki stani, po katerih je cel božji dan živo in šumno. Večji in lepši stani so bogatih trgovcev in bankirjev, mali in slabi pa raznih diggerjev, katere je bila nadeja po bogatem zaslužku z daljne domovine le sem pripeljala. Pred takimi stani igra raztrgana in zanemarjena deca, in tudi znotraj je vse slabo: pod od vhojene ilovice; na ognjišču, zloženem od neobdelanega kamna, visi kotel v katerem žena diggerjeva kuha; postelja je taka, da jej ne gre to ime. Drugega narodja ni v stanu. Po mestu, ali kako naj rečem, pa neprestano jašejo policaji s karabini oroženi, in gledajo, da je vse v redu, kajti njihovemu bistremu očesu ne uide noben nepokojnež.

Stopimo v gostilnico, katerih na okupu stoji deset. Na velikej tabli nad vratni čitamo dolg napis in ime lastnikovo. Pisana zmes pivcev z vseh krajev sveta le sem zanesenih, pada nam v oči koj pri vhodu. Tam v najzadnjem kotu sedi skupaj več Angležev s širokimi slamniki. Na dolgej mizi stoji pijača. Pogovarjajo se o prinosu bogatih zlatih rudnikov, v katerih jim delajo mnogi delavci po dnevu in po noči. Po vsem stanu se razlega vrišč, petje in živo razgovarjanje diggerjev, v prednej sobi pa igrajo godci, ki jih je osoda tu vkup nanesla. Gola deca domačinov avstralijskih veselo poskakuje ob poskočnici, njihovi roditelji pa beračijo pri pivcih okoli miz. Življenje takega barakarskega mesta nas vrlo živo spominja naših semnje, in ima mnogo veselega na sebi, ako so zlate jame vsaj srednje bogate. Dosti potov pa se prigodi, da zlato polje ukani zlatokope; tu se potem pojavljajo nemiri in prepiri, in kedar

ni kaj v usta nesti, takrat je še posebno hudo v takem diggerskem mestu. Slednjič k vsem tem nadlogam še bolezen pritisne, im smrt pobere mnogo žrtev.

Kopanine portlandske so bile ta čas do malega izpraznjene. V katerokoli jamo sem zlezal, povsodi je bilo uže vse pregledano in pobrano. Več tisoč zlatokopov je sicer še delalo v jamah po 20 do 50 črevljev globokih, ali z neznatnim dobičkom. Sprevidel sem, da čisto sam se ne morem dela lotiti. Tistih časov ni več, ko je v Avstraliji zlato na površini ležalo, n. pr. v Blackforestu, v Bendigu in drugej.

Potikal sem se z mesta na mesto, prehodil sem razne kopanine, n. pr. Great-Westend, Amphitheater, German-Gully, Blackshoe, ali povsodi sem zadeval ob bedo, tožbe in nezadovoljnost. Konečno sem šel pogledat še v Lamplough, kjer so bili nedavno osledili bogato žilo v globini 12 črevljev. Tudi tu je bilo uže na tisoče ljudij, tako da nisem mogel k delu priti. Samo za poskušnjo sem se spustil z nekim Hanoverancem v star, 30 črevljev globok jašek. V enem tednu sva dobila samo dva kosca zlata in nekaj drobtin. Drugega tedna pa je po noči prišel lijak, ki je vse jaške zalil prav do vrha.

Ta čas je šla govorica po Avstraliji, da so osledili zlato v vzhodnej Indiji. S početka tej govorici nobeden ni dosta verjel, ali kmalu se je začelo s tako gotovostjo o tem govoriti, da so se tudi treznejši in skušenejši diggerji na limance ujeli. Angleške novine, kakor znamo, v takih okolnostih vselej kosmato lažejo, tudi ta pot so pisale z veliko pohvalo o zlatih rudnikih indijskih. Kmalu so se pokazali tudi taki ljudje, ki so baje naravnost z Indije prišli delavcev iskat. To so bili najeti agentje, kaj pak, in kot očitvidci so pripovedali prava čudesa ob Indiji. Da, s same Kalkute so dan na dan dohajale nove vesti o bogatih najdiščih, in tako je kmalu vse od kraja govorilo zgolj ob indijskem Eldoradu. „Indija, Indija!“ to je bilo od slej gaslo avstralijskim zlatokopom.

Ta novica je bila v Avstraliji ta čas tem povoljnejša, čim brže je ginilo zlato v rudnikih viktorijskih, in čim bolje so vreli ljudje vkup sreče iskat, pa so morali naposled brez dela postopati in živeti v največem pomanjkanju. Kdor je le mogel, hitel je v Melbourne, da se pri prvej priliki vkrci in odpelje v blaženo Indijo.

Z vsega tega so Angleži napravili dobro kupčijo. Znižali so vožnino z Melbourne v Kalkuto, da bi tem več ljudi se spustilo čez morje. In res je plulo na tisoče ljudi v obljubljeni deželo. Nobeden pa ni slutil takrat, da so postali žrtva novinarske reklame in jalovih obetov prevejenim agentom. S tako družbo sem se tudi jaz odpravil v Melbourne, in oktobra 1859. l. sem odplul s pristanišča filipskega.

V 28 dneh smo bili v Kalkuti. No, ali smo bili prevarjeni! Opevani zlati rudniki so se skapljali na eno samo kopanino, v katerej so le malo zlata dobivali. Trdili so celo to, da so to mrvice zlata spekulantje podvrgli. Potikal sem se par tednov po azijskej zemlji, ali

nič me ni mikalo. Delavnim ljudem sem bral na obrazu samo bedo in pomankanje, bili so raztrgani, polugoli in vsi zdelani od trdega dela. Kaj ho'emo tu! Prišli smo z dežja pod kap. Tu ne kaže ostati. Na srečo sem dobil ameriško ladijo s čajem v Avstralijo namenjeno. Predstavil sem se kapitanu in se izkazal, da sem ameriški občan. Kapitan me je z veseljem sprejel na ladijo.

Pristali smo v Singapuru, in potem pripluli brez vseh nezgod v Hong-Kong. To je nevelik skalnat ostrov pri zalivu kantonskem. Leta 1842 so ga odstopili Kitajci Angležem, ki so na severnem pobrezju ustanovili mesto z ugodnim in varnim pristaniščem. Nismo se dolgo tu pomudili, potem pa smo odpluli proti Avstraliji. Aprila mesca smo se zasidrili v Adelaidi.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Beda na Kranjskem. Kolikor bolj se beda izraža tudi v prošnjah za razdelitev semenskega žita in sadežev, toliko očitnejše se kaže nezadostnost sredstev, katera so na razpolaganje deželnemu odboru, akoravno je ta že zdavnej in visoko prekoračil one meje, katere mu stavi samo po deželnem kreditu. Sila je ravno velika in nujna, ker seme mora pravočasno v zemljo, sicer je leto zgubljeno za pridelke. Toliko, kakor je pa sedaj mogoče deliti semenskih podpor, je očividno tako nezadostno, da si mnogo gg. župnikov celo ne upa razdeliti razposlanih jim darov. Primeroma skaže občina 100 kvintalov krompirja za seme, po sedanjih razmerah pa je mogoče doposlati ji k večjem 20 kvintalov ter dodati ji k večjem negotovo obljubo, da se dopošlje še drugih semen ako doide zadostna državna podpora. Ravno tako nahaja se slučaj, da je občina dobila kolikor moč izdatno podporo, katera pa pokriva komaj $\frac{1}{4}$ vse potrebe semenske in pri tem ostane za kajzarje, ki imajo svojo hišico, mnogo otrok in poleg nekoliko lastnega polja v najemu, še par oralnjiv. Taki ljudje potrebovali bi po 100 kil krompirja, 50 kil ovsa, 30 kil fižola, 50 kil ječmena in 80 kil ajde, pa jim je mogoče dati k večjem 10 kil krompirja vsega skupaj! Nadejamo se sicer to pot, da nam še pred sklepom tega lista doide poročilo o privoljeni tako izdatni podpori vladini, da bode enkrat konec polovičarskega dela, da bode gg. župnikom in županom mogoče prevzeti silno težko breme razdelitve. Pa kader ta trenutek pride, prosimo tudi vse merodajne osebe v deželi, da takoj posežejo vmes, da višino potrebe nepristransko naznanijo in pri razdelitvi strogo na to pazijo, da se izmed revnih težko prizadetih ne prezre nihče, tako, da se smemo vsaj nadejati, potem ko smo storili vse, kar mogoče, da odvernemo bedo vsaj za prihodno zimo, ako izostane nova nesreča. Zarad pomanjkanja semena, zemlja sedaj ne sme ostati neobdelana in neobsejana, to nam mora sedaj pred vsem biti